

Ekologické porovnání rostlinných druhů evropských lesů a pralesů a dopady na péči o lesy

V členité dynamické krajině je pro rostlinné druhy důležitá schopnost dostatečně rychle kolonizovat nové habitaty z důvodu zabránění vlastnímu vymizení z tohoto prostředí. Rychlost kolonizace se u jednotlivých druhů liší. Ty druhy, které osidlují nová území pomalu, jsou označovány jako pralesní druhy, jelikož jejich přítomnost v habitatu naznačuje dlouhodobě nenarušené prostředí a může tak i být záznamem o tamních původních podmínkách. Role těchto druhů je důležitá v péči o zachování lesů, protože jejich seznam kombinuje jak kvalitativní (kvalita lesa), tak kvantitativní (diverzita) kritéria pro zachování. Pralesní porosty jsou z důvodu jejich pomalé schopnosti kolonizace velice těžko obnovitelným habitatem. K jeho zachování je navrženo strategií: méně intenzivní zemědělství, méně chemických prostředků (hnojiva), rozšiřování stávajících lesů na rozdíl od zakládání izolovaných nových porostů.

Využitelné výstupy:

Na základě informací získaných z 22 publikací byl sestaven seznam pralesních rostlinných druhů, které se vyskytují v opadavých lesích Belgie, České republiky, Dánska, Německa, Velké Británie, Nizozemska, Polska a Švédska. Za prales byl v těchto publikacích považován les, který nepřetržitě existoval minimálně od nějakého blíže specifikovaného historického data uvedeného v dané publikaci.

Z celkového počtu 627 lesních druhů bylo 132 považováno za pralesní druhy. Dále bylo možno celkový výčet rozdělit do pěti skupin, kde nejvíce převažovali druhy opadavých lesů, následovány druhy rostoucími na pasekách a při okrajích lesů, druhy jehličnatých lesů, druhy vřesovišť a luk a dva druhy nezařazené.

Ovšem je třeba zohlednit to, že v některých regionech patří určitý rostlinný druh mezi pralesní druhy, zatímco v jiném mezi druhy schopné kolonizovat recentní les. Je proto vhodné vytvářet regionální seznamy pralesních druhů, které jsou vhodnější pro využití v lokálních konzervačních studii.

Dohromady tvoří pralesní druhy fytoecologické syntaxony vyššího řádu, které jsou běžné v severozápadní a střední Evropě, což naznačuje, že pralesní druhy se vyskytují relativně běžně. Většina těchto druhů (56 %) je typická pro bučiny, dalších 16 % pro doubravy. Lesy těchto vyšších řádů mají své environmentální optimum, které v případě pralesů zahrnuje mimo jiné půdy relativně bohaté na živiny, které ale zároveň nejsou příliš promáčené.

Mezi další ekologické vlastnosti pralesních druhů patří jejich tolerance polozastínění až zastínění, mohou se ale však vyskytovat i na slunných stanovištích. Co se teploty a vlhkosti týče, preferují mírné podmínky od nížin až po podhůří a vyhýbají se suchým a naopak i příliš vlhkým stanovištím. Za dále preferují slabě kyselé až neutrální půdy se střední dostupností dusíku. Jejich strategii přežití představuje spíše odolávání stresu než kompetitivní strategii.

Neschopnost pralesních druhů kolonizovat recentní lesy spočívá mimo jiné v omezených rozšiřovacích schopnostech a malém počtu diaspor. Ale i tyto mechanismy se vyskytují v nových lesích, proto neexistuje jediný samostatný vysvětlující fakt, který by objasnil neschopnost kolonizace u pralesních druhů.

Dalším důležitým kolonizačním a perzistentním faktorem je míra zastínění a kompetice s dalšími rostlinami. Díky narůstajícím disturbancím a znečištění se více prosazují vysoce kompetitivní druhy, které vytlačují ty původní. Pralesním druhům se také nedaří v půdách znečištěných fosfáty, které zároveň právě podporují růst kompetitivních druhů.

Nízká schopnost kolonizace omezuje možnost obnovení habitatů. Problém nastává už i při dočasných změnách krajiny, kdy ani v těchto případech nemusí dojít k navrácení habitatu do původního stavu. Nicméně to neznamená, že migrace není vůbec možná a může k ní nejpravděpodobněji dojít, pokud prales sousedí s recentním lesem.

Samotné pralesy jsou považovány za velmi dobré habitaty, zatímco recentní lesy za habitaty špatné kvality kvůli vyšší nutnosti dodávání živin a zvýšené kompetici.

Pralesy mají velkou důležitost v péči o zachování lesních porostů, neboť je to velmi těžce obnovitelný habitat a obnovení může trvat i století. Pralesní druhy byly dokonce označeny jako náchylné k vyhynutí kvůli jejich pomalé schopnosti kolonizace. Lesní management by tedy měl probíhat ve prospěch těchto pralesních porostů, a to udržováním tradičních systémů managementu opadavých lesů a snižováním počtu kompetujících rostlinných druhů, za jejichž nárůst může zvýšené množství

dusíku a hnojiv z polí. Pralesním porostům by tedy do budoucna prospělo méně intenzivní zemědělství. Co se týče strategie zalesňování, tak by se měly rozšiřovat stávající porosty spíše než zakládat nové izolované lesy. Zvětšování stávajících porostů totiž poskytne pralesním druhům více příležitostí ke kolonizaci.

Zdroj: Hermy M., Honnay O., Firbank L., Grashof-Bokdam C, Lawesson J.E. 1999: An ecological comparison between ancient and other forest plant species of Europe, and the implications for forest conservation. *Biological Conservation* 91: 9-22.

Zadal: Tereza Drábková

URL zdroje: <http://forumochranyprirody.cz/ekologicke-porovnani-rostlinnych-druhu-evropskych-lesu-pralesu-dopady-na-peci-o-lesy>